

01

Ο Γιώργος Τσούκαλης.
Υπόθεση Ρόδος, 19.1.2012.
1.400 αρχαιότητες
εντοπίστηκαν.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ

Στήνει παραστάσεις αλλά δεν είναι σκηνοθέτης. Δημιουργεί το κατάλληλο κάθε φορά σκηνικό αλλά δεν είναι σκηνογράφος. Γράφει το σενάριο αλλά σεναριογράφος δεν είναι. Επιλέγει τους «ηθοποιούς», μοιράζει τους ρόλους, δημιουργεί ένα θίασο από «μασκαράδες» και «κατεργάρηδες» που θα υλοποιήσουν τον στρατηγικό σχεδιασμό του. Είναι ο άνθρωπος που ενορχηστρώνει την απάτη, εξυφαίνει τον δόλο, για να πέσουν οι αρχαιοκάπηλοι στην παγίδα της Αστυνομίας.

Συνέντευξη στη Συντακτική Ομάδα του περιοδικού

ΣΚΑΚΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΟΥΣ

Καταξιωμένος ιδιωτικός ερευνητής, ο Γιώργος Τσούκαλης έχει μια παράπλευρη αδυναμία: είναι στρατευμένος στην πάταξη της αρχαιοκαπηλίας. Στο βιβλίο του *Λαθρέμποροι ιστορίας. Επιστροφή των 20 θησαυρών* (εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2012), παρουσιάζει είκοσι υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας από το 1991 έως το 2012, τις οποίες έλυσαν ο ίδιος και οι συνεργάτες του. Μας ταξιδεύει εδώ κι εκεί στην πειρωτική Ελλάδα, ακολουθώντας τα ίχνη των αρχαιοκάπηλων και της λαθραίας συγκομιδής τους. Υπάρχει αναμέτρηση, υπάρχει σασπένς. Εκείνος προσπαθεί να τους παρασύρει σε παγίδα, οι άλλοι μπλοφάρουν προκειμένου να φυλάξουν τα νότια τους. Η ατμόσφαιρα έχει κάτι από κατασκοπευτική ταινία ή και θρίλερ.

Η συνεργασία του Γιώργου Τσούκαλη με την Ελληνική Αστυνομία ξεκίνησε το 1991. Η αρχή έγινε στα Μέγαρα με μια μεγάλη ανάγλυφη επιτύμβια πλάκα από μάρμαρο. Ακολούθησαν υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονται πρόσωπα τόσο διαφορετικά όσο μια αρχηγός κυκλώματος σωματεμπορίας, που είχε παράλληλα οργανώσει μεγάλο δίκτυο αρπαγής και μεταφοράς βυζαντινών εικόνων, ένας ιδιαίτερα γνωστός γκαλερίστας, ένας συντηρητής έργων τέχνης, δύο αντικέρ, ένας απόστρατος συνταγματάρχης, ένας μετρ γνωστού ξενοδοχείου κ.ά. Η σημαντικότερη ίσως υπόθεση αρχαιοκαπηλίας στην Ελλάδα είναι μυθιστορηματική: Ύστερα από πολυετείς ενέργειες, το 1998 επαναπατρίζονται από το Μαϊάμι τα 277 αρχαία αντικείμενα που είχαν κλαπεί από το Μουσείο της Κορίνθου τον Απρίλιο του 1990. Οι δράστες, έχοντας τότε τραυματίσει σοβαρά το φύλακα, είχαν μπει στο μουσείο από τα κεραμίδια. Το 2011, σημειώθηκαν δύο επιτυχίες που ξεπέρασαν κατά πολύ τα ελληνικά σύνορα: Ανακτήθηκαν το «Κυνήγι του Καλυδώνιου κάπρου», ο πίνακας του Ρούμπενς που είχε κλαπεί το 2001 από το Μουσείο Καλών Τεχνών της Γάνδης, και ένα χρυσοσκέντητο Κοράνι. Την ίδια χρονιά αποτράπηκε η πώληση ενός αγαλματιδίου της θεάς Εκάτης που προερχόταν από την περιοχή της Κορίνθου ή της Νεμέας.

Τα χρηματικά ποσά που διακυβεύονται είναι διόλου ευκαταφρόνητα. Στο κέρδος προσβλέπουν άλλωστε όσοι ανακαλύπτουν τα περιζήτητα αρχαία και επιθυμούν να τα πουλήσουν, πόσω μάλλον οι διακινητές που αναζητούν ή «έχουν έτοιμο» τον τελικό αποδέκτη. Τρίτο και τελευταίο πρόσωπο αυτής της διαδρομής, ο αγοραστής, ενδέχεται να εμφορείται από αγάπη για τις ελληνικές αρχαιότητες — εκτός εάν η απόκτησή τους ενισχύει απλά το κενόδοξο κοινωνικό του γόητρο. Είναι πάντως διατεθειμένος να πληρώσει αδρά. Και το εμπόριο αρχαιοτήτων καλά κρατεί.

—Κύριε Τσούκαλη, πώς εμπλακίκατε στη δίωξη της αρχαιοκαπηλίας; Ποια ήταν η πρώτη υπόθεση που εξιχνιάσατε;

Άρχισα να ασχολούμαι από μια σύμπτωση, χάρη σε ένα τυχαίο γεγονός. Βρισκόμουν σε ένα εστιατόριο στο Ντίσελντορφ της τότε Δυτικής Γερμανίας με ένα συνεργάτη μου και ακούσαμε κάποια συζήτηση περί μεταφοράς αρχαίων από την Ελλάδα στη Γερμανία. Του έγραφα σε μια χαρτοπετσέτα: «Φεύγοντας να τους πάρουμε από πίσω». Μάθαμε ποιοι είναι και, αφού ενημέρωσα την Ασφάλεια, μίλησα και σε έναν άνθρωπο που του χρωστάω πολλά, τον Γιώργο Μπέρτσο, διευθυντή τότε της «Μεσομβρινής», ο οποίος, αγριεμένος, μου είπε: «Θα ασχοληθείς κι εσύ!». «Τι δουλειά έχω εγώ να ασχοληθώ; Αυτά είναι θέματα της Ασφάλειας» του απάντησα. Εκείνος όμως επέμεινε και έτσι ξεκίνησα το 1991 και δοκίμασα την αδρεναλίνη αυτής της έρευνας. Έκτοτε έχω εθιστεί.

—Τι οδηγεί τους αρχαιοκάπηλους στη λεία τους; Πώς γνωρίζουν πού να λαθρανοσκάφουν; Επειδή ο ανιχνευτής μετάλλων, παρά την ευρεία χρήση του, δεν εντοπίζει τα πάντα.

Να τονίσω κατ' αρχάς ότι το κίνητρο είναι το χρήμα. Τουλάχιστον σε ό,τι αφορά εκεί-

02
Υπόθεση Λέτα, Ιανουάριος
1993.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΟΙ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΜΕΝΟΙ, ΜΕ ΟΠΛΑ, ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΟΥΝ.

νους που εμπλέκονται στην πρώτη φάση. Όσον αφορά αυτούς στους οποίους καταλήγουν οι αρχαιότητες, είναι γεγονός ότι έχουν μια αγάπη για αυτές. Αναφέρομαι δηλαδή σε αυτούς που έχουν μια ιδιωτική συλλογή, ένα ιδιωτικό μουσείο ή θέλουν να τα έχουν στο σπίτι τους, αυτούς που τα αγοράζουν. Αλλά αυτοί οι οποίοι τα διακινούν έχουν ως κίνητρο το χρήμα. Πρέπει ακόμα να σας πω ότι έχω γνωρίσει αρχαιοκάπηλους που με τις γνώσεις τους άφηναν άναυδους και τους αρχαιολόγους.

Όσο για τους ανιχνευτές μετάλλων, πιστεύω ότι όσοι τους χρησιμοποιούν αναζητούν αρχικά λίρες, χρυσό ή κάποια μεταλλικά αντικείμενα που μπορεί να υπάρχουν σε τάφους. Πώς γνωρίζουν πού να σκάψουν; Από διάφορες πληροφορίες, από μια τυχαία ανακάλυψη. Το κύκλωμα των αρχαιοκάπηλων είναι όμως τόσο οργανωμένο, ώστε σε κάποιες περιπτώσεις, νύχτα κυρίως, χρησιμοποιούν ακόμα και εκσκαφείς, τσιλιαδόρους κ.λπ. Σε μια υπόθεση αρχαιοκαπηλίας στη Θήβα, είχαν από έναν άνθρωπο με αυτοκίνητο κάθε δύο-τρία χιλιόμετρα, οι οποίοι επιτηρούσαν την περιοχή ενώ εκείνοι έσκαβαν όλη τη νύχτα. Στην Ελλάδα, είναι ένα προσοδοφόρο «χόμπι». Έχουν βρεθεί άνθρωποι από τη μια στιγμή στην άλλη με τεράστιες περιουσίες.

—Η ύπαρξη μιας ανασκαφής στην περιοχή μήπως είναι κάτι σαν προσκλητήριο νεύμα για να ψάξουν γύρω γύρω;

Εύκολο είναι να το κάνουν και το έχουν κάνει πολλές φορές. Το έχουν ρισκάρει, επίσης, πολλές φορές. Δυστυχώς, το θράσος των αρχαιοκάπηλων έχει φτάσει σε απίθανα σημεία. Δεν υπολογίζουν τίποτα. Μην ξεχνάμε ότι, ως προς τα κέρδη, είναι η τρίτη κατά σειρά «παραβατική» ασχολία σ' όλο τον κόσμο. Αν κι εγώ πιστεύω, με αυτά που γίνονται τελευταία, ότι ενδεχομένως να είναι και στη δεύτερη θέση πλέον.

—Αναφέρετε στο βιβλίο σας ότι, σε υψηλό επίπεδο, το διεθνές κύκλωμα αρχαιοκαπήλων αποτελείται από 5–10 αρχαιοπώλες, 10 μουσεία, 10 μεσάζοντες. Πώς λειτουργεί αυτό το δίκτυο;

Κατ' αρχάς, για να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά, υπάρχουν οι άνθρωποι οι οποίοι βρίσκουν τις αρχαιότητες, υπάρχει ο ντίλερ ο οποίος συνεργάζεται μαζί τους. Ένας ντίλερ μπορεί να έχει 10, 20, 30 αγρότες, κτηνοτρόφους, αρχαιοκάπηλους που να ασχολούνται μόνο με αυτό — διότι υπάρχουν και άνθρωποι που ασχολούνται αποκλειστικά με τον εντοπισμό. Στη συνέχεια ο ντίλερ συγκεντρώνει τις αρχαιότητες, οι οποίες μεταφέρονται είτε οδικά με νταλίκες — δεν εντοπίζονται με τη χρήση σκύλων γιατί δεν είναι ναρκωτικά, μόνο από πληροφορία μπορεί κανείς να τους συλλάβει —, είτε διά θαλάσσης με ταχύπλοα. Όπως για παράδειγμα στην υπόθεση του Αλίμου, τότε που είχαμε βρει 1.700 αντικείμενα Νεολιθικής περιόδου. Και δύο μέρες μετά βρήκαμε άλλα 500 «ορφανά», όπως τα χαρακτηρίζουμε. Εγώ πιστεύω ότι ήταν απ' τους ίδιους, αλλά δεν μπορούσαμε να το αποδείξουμε. Πάντως είτε από τη θάλασσα είτε από τη στεριά, η διαφυγή τους είναι εύκολη.

—Επομένως, ο ντίλερ είναι ο μεσάζοντας.

Ακριβώς. Έπειτα τα πηγαίνουν στη Γερμανία, στην Ελβετία, στην Ιταλία, τελευταία έχουμε πληροφορίες ότι πάρα πολλά πηγαίνουν στη Μάλτα, όπου εκεί τα «ασπρίζουν», όπως λένε στη γλώσσα τους. Δηλαδή τα πουλάνε σε μια offshore εταιρεία, σε μια δεύτερη, σε μια τρίτη, τα ξαναγοράζουν πάλι εκείνοι και άντε να βρεις άκρη μετά από πέντε δέκα offshore εταιρείες, ποιος είναι ο πρώτος πωλητής.

—Ο τρόπος που συναλλάσσονται μεταξύ τους οι διακινητές με τους αγοραστές ή με όποιον άλλο εμπλέκεται στο κύκλωμα, έχει επηρεαστεί από το Διαδίκτυο,

την κινητή τηλεφωνία, όλη αυτή την τεχνολογική πρόοδο στην επικοινωνία;
Σε ένα ποσοστό μπορούμε να πούμε ότι έχει αλλάξει ο τρόπος αυτός. Αν και οι άνθρωποι αυτοί δεν εμπιστεύονται εύκολα το Διαδίκτυο, διότι ξέρουν ότι μπορεί να παρακολουθούνται, ξέρουν ότι μπορεί να καταγραφούν αποδεικτικά στοιχεία και να έχουν προβλήματα στο μέλλον με τη Δικαιοσύνη. Συνήθως κάνουν τα ταξίδια τους, βρίσκουν τον αγοραστή, κλείνουν τη συμφωνία, κάποιες φορές μιλάνε στο τηλέφωνο ή μέσω Διαδικτύου αλλά πάντα συνθηματικά. Δηλαδή, όπως οι έμποροι ναρκωτικών. Δεν κάθονται να πούνε «τα αγάλματα» ή «τα μελανόμορφα» και «τα εγχάρακτα» και τα λοιπά.

—Επομένως δεν εντοπίζονται ευκολότερα σήμερα απ' ό,τι παλιότερα.

Όχι, βέβαια. Ο βαθμός δυσκολίας είναι τεράστιος και το ποσοστό αρχαιοτήτων που σώζονται είναι μικρό. Κάποτε ήμουν με τον αρμόδιο αστυνομικό διευθυντή, έναν εξαιρετικό αξιωματικό ο οποίος παλεύει πραγματικά κάτω από άσχημες συνθήκες γιατί δεν έχει ούτε τα απαιτούμενα μέσα... Το λέω επειδή βλέπω πώς δουλεύουν οι Ιταλοί και πώς δουλεύει η Ελληνική Αστυνομία. Ήμουν στην Κύπρο πρόσφατα και είδα πώς δουλεύουν και οι Κύπριοι. Στην Ελλάδα δεν έχουν ούτε αυτοκίνητα να κινηθούν. Τον ρώτησα λοιπόν: «Τι πιστεύεις ότι σώζεται;» Μου λέει: «Γράψ' το εσύ σε μια χαρτοπετσέτα και θα σου πω κι εγώ, να δούμε πόσο μέσα θα πέσουμε». Γράφω λοιπόν «1/10», και το ίδιο μου είπε κι εκείνος. Αυτή είναι η πραγματικότητα... Γι' αυτό και λέω ότι η καλύτερη μορφή αντίστασης στην αρχαιοκαπλία δεν είναι αυτό που κάνουμε εγώ και η Αστυνομία, είναι το να ενημερώσουμε τα νέα παιδιά.

—Θα σας ενδιέφερε να μεταδώσετε τις γνώσεις σας, τη μεθοδολογία σας σε νέους ανθρώπους που σκέπτονται να ασχοληθούν με το ίδιο αντικείμενο;
Θα ήταν ευχής έργο να έχω τέτοιους συνοδοιπόρους. Με χαρά μου θα έκανα κάτι τέτοιο.

—Υπάρχουν άνθρωποι που σας έχουν πλησιάσει για να μαθητεύσουν πλάι σας;
Μπορώ να πω ότι ξεκίνησα μόνος μου, αλλά πλέον έχω πολλούς συνοδοιπόρους. Τόσο συνεργάτες δικούς μου όσο και άλλους, που αν και δεν έχουν καμία σχέση με τη δουλειά, μας δίνουν πληροφορίες και θέλουν να ασχοληθούν, και πράγματι ασχολούνται. Έχω ένα συνάδελφο ο οποίος εδώ και τρία χρόνια που ασχολείται με αυτό το θέμα είναι συνέχεια δίπλα μου σε κάθε υπόθεση. Όταν πιάσαμε το ζευγάρι των Γερμανών στην Πέρδικα της Θεσπρωτίας, ο άνθρωπος αυτός έμεινε έξι ώρες πάνω σε μια ελιά. Μπορεί να ακούγεται σε κάποιον πολύ εύκολο, όμως δεν είναι καθόλου εύκολο να είσαι έξι ώρες πάνω σε ένα δέντρο. Αυτό ήταν απαραίτητο γιατί είχαμε συνεννοηθεί με την Ασφάλεια, πριν μπουν μέσα με τη δικαστική εκπρόσωπο, να έχουμε βεβαιωθεί ότι υπάρχουν εκεί αρχαιοτήτες. Ξέραμε ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος έχει αρχαιότητες, έπρεπε να βεβαιωθούμε ότι βρίσκονται εκεί, όπως μας έλεγαν οι πληροφορίες. Και ήταν ο άνθρωπος έξι ώρες πάνω σε μια ελιά για να μπορέσει να μας δώσει το Ο.Κ. και να μπει η Αστυνομία με τη δικαστική εκπρόσωπο της Εισαγγελίας.

—Στο θέμα της πρόληψης, προτού δηλαδή φτάσουν τα αρχαία κειμήλια στα λάθος χέρια, τι νομίζετε ότι επιδέχεται βελτίωσης;
Η ενημέρωση. Πιστεύω ότι δεν υπάρχει ενημέρωση.

—Δηλαδή;

Ενημέρωση πρώτα στα νέα παιδιά. Το πιο σημαντικό είναι να ενημερωθούν τα νέα παιδιά ότι η Ελλάδα δεν είναι μόνο 132.000 τ.χλμ. Η Ελλάδα είναι η πολιτιστική κληρονο-

XLVII

132

03
Τμήμα από τη ζωφόρο του
Παρθενώνα. Βρετανικό
Μουσείο.

133

134

135

136

The north frieze begins with a preparation scene reminiscent of those on the west. A boy holds a ruler to adjust the length of the horse while another boy makes noise to restrain. As the man restrains his horse, he looks back at his unengaged comrades. His round arm recalls the gesture of figure 2 of the west frieze. SCOTT PETER 2012, 100-101.

μιά, ακόμα και η άυλη. Αλλά ενημέρωση να γίνει και στον πολύ κόσμο. Έχω ζήσει ένα περιστατικό που πραγματικά στενοχωριέμαι όταν το ανακαλώ στη μνήμη μου. Με είχαν καλέσει να δώσω μια διάλεξη στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Την ώρα που μιλούσα για τις αρχαιότητες και την προστασία τους, γύρισε κάποιος και μου είπε «Δεν μ' ενδιαφέρει να χαθούν οι αρχαιότητες». Και λέω «τι εννοείτε “να χαθούν”»; Λέει «να χαθούν».

—Φοιτητής το είπε αυτό;

Όχι, ήταν ένας άνθρωπος που από τις γνώσεις του και από τον τρόπο που μιλούσε μου έδωσε την αίσθηση μορφωμένου ανθρώπου, γεγονός που επιβεβαίωσα εκ των υστέρων γιατί είμαι και Γιαννιώτης. Ο άνθρωπος δεν ήταν κάποιος εργάτης, χωρίς παιδεία. Μετά τη διάλεξη, στη δεξίωση με πλησίασε και μου είπε: «Εμένα με έβαζε ο πατέρας σου στο γήπεδο και σ' αγαπώ, αλλά πρέπει να ξέρεις ότι ανήκω στην τάδε πολιτική παράταξη». Δεν σας κρύβω ότι, παρ' ότι είμαι ευγενής, γύρισα την πλάτη κι έφυγα. Δεν ήθελα να του απαντήσω.

—Μα τι σχέση έχει η πολιτική παράταξη με την αρχαιοκαπηλία;

Πείτε μου εσείς. Μου λέει «ανήκω σ' αυτό το κόμμα», σ' ένα μικρό, πολύ μικρό κόμμα... Γι' αυτό πρέπει να ενημερωθεί ο κόσμος. Δεν μπορώ να δεχθώ ότι υπάρχει κόσμος ο οποίος θεωρεί τις αρχαιότητες πέτρες, όπως δεν μπορώ να ακούω τη λέξη «ελγίνεια», να δίνουν δηλαδή στα μάρμαρα του Παρθενώνα το όνομα ενός ληστή. Γιατί ληστής ήταν, ένας αρχαιοκάπηλος ήταν ο Έλγιν, δεν μπορεί να το αμφισβητήσει κανείς αυτό. Δεν γίνεται λοιπόν να δώσουμε το όνομά του σε αυτές τις περίφημες αρχαιότητες. Είναι ορισμένα πράγματα που για μένα είναι στάση ζωής. Αρνούμαι να πάω στο Βρετανικό Μουσείο γιατί θεωρώ ότι μπαίνοντας σε αυτό «συνεισφέρω» στο τεράστιο αδίκημα που έχει γίνει. Και βέβαια δεν είναι μόνο τα γλυπτά του Παρθενώνα.

—Νομίζετε ότι η αδιαφορία των πολιτών σχετίζεται και με την τακτική της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, στις περιπτώσεις που κάποιος θέλει να χτίσει και η Υπηρεσία τον μπλοκάρει και περνούν χρόνια ώσπου να του δώσει άδεια, αν του δώσει. Αυτοί οι άνθρωποι γιατί να μη βλέπουν την αρχαιότητα σαν εμπόδιο;

Ναι, μπορεί να τη δουν και έτσι αλλά, αν σκεφθούν λίγο καλύτερα, ως Έλληνες, θα συνειδητοποιήσουν ότι τέτοια εμπόδια μπορούν να ξεπεραστούν με αμοιβαίες υποχωρήσεις. Να βρεθεί μια μέση οδός. Για παράδειγμα, θα μπορούσε σε μια περιοχή όπου υπάρχει μια αρχαιότητα να δοθεί άδεια, όπως έχω δει να γίνεται στο εξωτερικό, να υπάρχει ένα προστατευτικό τζάμι, να βλέπεις τα πάντα. Επειδή αυτό μπορεί να δώσει και μια υπεραξία στο συγκεκριμένο κτίσμα, στο συγκεκριμένο οικοπέδο, στο συγκεκριμένο ακίνητο, η πολιτεία θα έχει τη δυνατότητα να εισπράξει κάτι παραπάνω.

Όταν βραβεύτηκα στη Ρώμη, στα βραβεία Giuseppe Sciaccia, μας πήγε ο πρόεδρος της επιτροπής των βραβείων στο υπόγειο ενός μεγάλου κτηρίου, όπου υπήρχαν αρχαιότητες. Έμεινα έκπληκτος. «Μα, με συγχωρείτε, πώς είναι δυνατόν εδώ στο υπόγειο να υπάρχει ένας αρχαιολογικός χώρος;» «Γιατί όχι, Γιώργο;» μου είπε. «Εδώ φυλάσσονται διότι το μεγάλο αυτό κτήριο που βλέπεις στεγάζει διάφορες υπηρεσίες, υπάρχει ένα εστιατόριο, υπάρχει ένα πωλητήριο με αντίγραφα κ.λπ. και έτσι υπάρχουν έσοδα για το κράτος». Πιστεύω ότι στο θέμα αυτό, δεδομένου ότι όλη η Ελλάδα είναι ένα απέραντο μουσείο, θα μπορούσε να υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία. Αλλά δεν θα δώσω και άλλοθι σε κάποιον που στο οικοπέδό του έχει αρχαιότητες κι επειδή έχει προβλήματα με την Αρχαιολογική Υπηρεσία θα πάει να τις πουλήσει. Για μένα, αυτοί είναι εθνικοί μειοδότες.

04

Κορινθία, έρευνα μετά από υπόδειξη νεαρού για κλεμμένες αρχαιότητες.

05

Υπόθεση των κλεμμένων αρχαιοτήτων από τη Σπάρτη.

06

Υπόθεση Ρόδος.

04

**ΤΟ ΘΡΑΣΟΣ ΤΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΚΑΠΗΛΩΝ
ΕΧΕΙ ΦΤΑΣΕΙ ΣΕ
ΑΠΙΘΑΝΑ ΣΗΜΕΙΑ.
ΔΕΝ ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΥΝ
ΤΙΠΟΤΑ.**

— Έχουν όμως συναίσθηση ή το μόνο που τους νοιάζει είναι «να κάνουν τη δουλειά τους»;

Ξέρετε, σίγουρα το κίνητρο είναι το χρήμα, όλοι θέλουμε την καλύτερη ζωή, όλοι θέλουμε τον καλύτερο μισθό, όλοι θέλουμε το καλύτερο αυτοκίνητο, το καλύτερο σπίτι, αλλά το να προστατεύσουμε την Ελλάδα είναι το κυριότερο για μένα γιατί προστατεύοντας την Ελλάδα προστατεύεις τον ίδιο τον εαυτό σου. Διαφορετικά θα γίνουμε ένας λαός σαν τους βόρειους γείτονες, οι οποίοι δεν έχουν ταυτότητα και διαβατήριο για να ταξιδέψουν στο μέλλον και θέλουν την ταυτότητα της Μακεδονίας μας. Μπορεί να φαίνεται παράξενο αλλά όσο θεωρώ σημαντικό να προστατέψεις τα 132.000 τ.χλμ., άλλο τόσο θεωρώ σημαντικό να προστατέψεις και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου σου.

Με στενοχωρεί, επίσης, να γνωρίζω ότι υπάρχουν στα υπόγεια των μουσείων πολλές αρχαιότητες. Και κάνω μια ρητορική ερώτηση: Γίνεται απογραφή κάθε χρόνο; Είναι εύκολο σ' ένα φύλακα να πάρει ένα μελανόμορφο και στη θέση του να βάλει ένα αντίγραφο ή να μη βάλει τίποτα; Θα θυμάστε την πρόσφατη περίπτωση στη Σαντορίνη που απασχόλησε το Τμήμα Αρχαιοκαπιλίας.

— Όταν οι υποθέσεις αρχαιοκαπιλίας οδηγούνται στη δικαιοσύνη, ποια είναι συνήθως η έκβασή τους;

Τα τελευταία χρόνια βγαίνουν σχεδόν όλοι οι κατηγορούμενοι με εγγύηση. Η τελευταία μεγάλη υπόθεση στην οποία καταδικάστηκαν σε ισόβια ήταν η υπόθεση των αρχαίων της Κορίνθου. Ωστόσο θέλω να σημειώσω ότι στην υπόθεση αυτή, ένας άνθρωπος μπήκε τελειώς άδικα φυλακή. Ήταν ο υπαρχηγός της Αστυνομίας, ο Μιχάλης Νηστικάκης, δεν ξέρω αν τον θυμάστε.

— Για ποιο λόγο καταδικάστηκε; Για συνεργασία με αρχαιοκάπηλους;

Όχι. Προσπαθώντας να ξεσκεπάσει κάποια υπόθεση αρχαιοκαπιλίας, ενεπλάκη και κατηγορήθηκε και πήγε 11-12 μήνες φυλακή τελειώς άδικα. Σας το λέω για έναν άνθρωπο που δεν τον ήξερα ούτε κατ' όψιν, τον γνώρισα στο γραφείο του ανακριτή στην Κόρινθο.

— Επομένως το ρίσκο δεν είναι μεγάλο, μπορούν άνετα να συνεχίσουν τη δράση τους.

Καθόλου μεγάλο. Αν βλέπατε τις βίλες που είχε το ζευγάρι των Γερμανών στην Πέρδικα... η αξία τους ανέρχεται σε 3-4 εκατ. ευρώ. Η μία ήταν πάνω σε ένα λόφο γεμάτο ελιές και έβλεπε θάλασσα, ενώ στο πίσω μέρος το βουνό. Έχουν επίσης πέντε πολυτελή αυτοκίνητα τζιπ, φορτηγάκι, σκάφος το οποίο χρησιμοποιούσαν για καταδύσεις με κάποιους δύτες. Ένας από αυτούς ενεπλάκη σε μια άλλη υπόθεση, πάλι στη Θεσπρωτία — δεν ξέρω αν θυμάστε, εκείνη την περίοδο ήρθαν στο φως τέσσερις υποθέσεις μέσα σε 35 μέρες στην ίδια περιφέρεια. Παρακολουθώντας τον Γερμανό, οδηγηθήκαμε στον συγκεκριμένο δύτη, ο οποίος συνελήφθη όταν βρέθηκαν αρχαία αντικείμενα στο εξοχικό του. Για να επιστρέψουμε στον Γερμανό, φανταστείτε ότι στη δεύτερη βίλα όπου βρήκαμε τις αρχαιότητες, το θράσος τους είχε φτάσει σε τέτοιο σημείο ώστε είχαν και ετικέτες επάνω στα αντικείμενα, με τα στοιχεία προέλευσής τους. Είχαν, βέβαια, και εργαστήριο που έβγαζε αντίγραφα τα οποία έστελναν στο εξωτερικό. Ο άνθρωπος αυτός δεν είχε δουλέψει ποτέ στη ζωή του. Έμενε ήδη 32 χρόνια στην Ελλάδα. Όταν οδηγήθηκε στη Δικαιοσύνη αφέθηκε ελεύθερος με εγγύηση 5.000 ευρώ.

— Πιστεύετε ότι του είχαν υποδείξει την περιοχή ή μόνος του την ανακάλυψε; Κατ' αρχάς, απ' ό,τι μάθαμε, όταν πρωτοήρθε από τη Γερμανία, αγόρασε το πρώτο του

σπίτι γιατί του άρεσε η περιοχή, κι από κει και πέρα είδε ότι η Ελλάδα είναι ένα πρόσφορο έδαφος γι' αυτό που τον ενδιαφέρει, και πλούτισε.

— Δηλαδή, δεν ήταν απεσταλμένος κάποιου άλλου, αυτενεργούσε.

Ναι. Εκείνο που μου έκανε εντύπωση είναι ότι 32 χρόνια στη Θεσπρωτία δεν είχε αντιληφθεί κανείς τη δράση του.

— Μήπως επειδή πρόκειται για μια μικρή κοινωνία; Ίσως διστάζουν να καταδώσουν κάποιον που ζει ανάμεσά τους.

Ξέρετε κάτι; Όλα αυτά τα χρόνια με αποκαλούσαν «ρουφιάνο της Αστυνομίας». Και λέω: αν αυτό είναι ρουφιανιά, δεν με ενοχλεί. Αυτό δεν ισχύει για όλους. Οι περισσότεροι δεν θέλουν να μπλέξουν, γιατί είμαστε κι ένας λαός «πού να πάμε τώρα να μπλέξουμε, να καταθέσουμε». Υπάρχει μια απλή λύση. Ένα ανώνυμο τηλεφώνημα, αυτό που λέω κατ' επανάληψη στην τηλεόραση: ένα ανώνυμο τηλεφώνημα. Δεν είναι δυνατόν να κλέβουν μουσεία, να κλέβουν εικόνες από τα ζωκλήσια! Ειδικά την Ήπειρο την έχουσε ρημάξει. Διότι όλοι αυτοί πηγαίνουν στην περιοχή και παρακολουθούν πρώτα τι γίνεται. Αν δείτε σε ένα χωριό ένα αυτοκίνητο που δεν το έχετε ξαναδεί, πάρτε την Αστυνομία, δώστε τον αριθμό να γίνει μια εξακριβωση, έστω κι ανώνυμα. Δεν το κάνομε εύκολα. Παρ' ότι είμαστε ένας λαός που μας αρέσει το κουτσομπολιό, στα πολύ σοβαρά θέματα δεν μιλάμε εύκολα.

— Αυτό θα μπορούσε να είναι μέρος της πρόληψης.

Βέβαια. Είναι ένας τρόπος πρόληψης κι αυτός.

— Με ποιους άλλους τρόπους αντιμετωπίζεται η αρχαιοκαπηλία;

Νομίζω οι πιο βασικοί είναι η πρόληψη, η ενημέρωση και η συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και την Αστυνομία. Θεωρώ ότι γίνεται ένα μεγάλο λάθος. Θα 'πρεπε να ισχύει αυτό που ισχύει και στην Ιταλία, δηλαδή το Τμήμα Αρχαιοκαπηλίας να συνδέεται άμεσα με το Υπουργείο Πολιτισμού. Με τις παρούσες συνθήκες, χάνεται χρόνος και πολλές φορές όταν χάνεται χρόνος χάνονται αρχαιότητες. Μπορεί να τύχει μια υπόθεση και οι αρχαιοκάπλοι να θέλουν εδώ και τώρα να τα πουλήσουν. Και πολλές φορές συμβαίνει εγώ να στέλνω τα στοιχεία στο Τμήμα Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας, η Δίωξη Αρχαιοκαπηλίας να τα στέλνει στο Υπουργείο Πολιτισμού, στην Τεκμηρίωση, να μη βρίσκουν αρχαιολόγους... Θα έπρεπε λοιπόν δύο τρεις αρχαιολόγοι να συνεργάζονται μόνιμα με το Τμήμα Αρχαιοκαπηλίας, το οποίο επίσης δεν είναι δυνατόν να είναι κατά κάποιον τρόπο «αποδομημένο». Θα έπρεπε να στελεχώνεται από μια δύναμη 20-25 ανθρώπων που θα είχαν αυτή την αποκλειστική απασχόληση. Αυτή τη στιγμή υπάρχει ένας εξαιρετικός διοικητής, ο Κώστας Χριστόλογλου, έντιμος άνθρωπος, ο οποίος πονάει τη δουλειά του. Κι όμως, από τα 20 άτομα που πρέπει να έχει στη διάθεσή του, συνήθως μένει με 3-4 άτομα. Έχουν τύχει υποθέσεις και μου λέει: «Να αλλάξουμε το ραντεβού, να το πάμε μια βδομάδα μετά, γιατί δεν έχω κόσμο». Δεν μπορείς να πας να κάνεις μία σύλληψη χωρίς επαρκή κάλυψη — οι αρχαιοκάπλοι έρχονται προετοιμασμένοι, με όπλα, δεν ξέρει κανείς πώς μπορεί να αντιδράσουν. Είναι άτομα τα οποία πολλές φορές κάνουν και εμπόριο ναρκωτικών, επομένως είναι σκληρά άτομα, δεν έχεις να κάνεις με συνηθισμένους ανθρώπους.

— Φαίνεται ότι η Δίωξη Αρχαιοκαπηλίας της Αστυνομίας εξαρτάται από τη συνεργασία με κάποιον ιδιωτικό ερευνητή. Θα θέλατε να μας περιγράψετε πώς λειτουργεί αυτή η συνεργασία; Είναι πάντοτε αγαστή; Να τη σκεφθούμε στο

**Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΜΟΡΦΗ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΔΕΝ
ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΗ ΠΟΥ
ΚΑΝΩ ΕΓΩ. ΕΙΝΑΙ
Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ
ΝΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.**

πρότυπο κλασικών ηρώων της αστυνομικής λογοτεχνίας που πάντα τα καταφέρνουν καλύτερα από τις αστυνομικές αρχές;

Δεν θέλω να μπω σε αυτή τη λογική, ότι τα καταφέρνουμε καλύτερα. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι υπάρχει πράγματι μια άριστη συνεργασία, 28 χρόνια που ασχολούμαι δεν είχαμε ποτέ την παραμικρή διαφωνία. Εμείς έχουμε την πληροφορία, ενημερώνουμε το Τμήμα Δίωξης Αρχαιοκαπλίας, Προστασίας Πολιτιστικής Κληρονομιάς πλέον, και από κει και πέρα, σε συνεργασία πάντα με τους αστυνομικούς, γίνονται οι συλλήψεις.

—Με το Υπουργείο Πολιτισμού σε τι συνίσταται η συνεργασία σας;

Η συνεργασία μας είναι έμμεση, με τη μεσολάβηση της Αστυνομίας. Η Αστυνομία στέλνει τις φωτογραφίες για τεκμηρίωση. Βέβαια πλέον το Υπουργείο Πολιτισμού γνωρίζει ότι εδώ και 28 χρόνια ασχολούμαι με αυτό το θέμα, δεν είναι κάτι κρυφό, όλοι το γνωρίζουν αυτό. Η συμβολή του Υπουργείου Πολιτισμού είναι απαραίτητη και σε περιπτώσεις εξακρίβωσης της γνησιότητας ενός αντικειμένου. Πολλές φορές ερχόμαστε αντιμέτωποι με αντίγραφα τα οποία φτιάχνουν διάφοροι επιτήδευοι. Βέβαια, τώρα με τον νέο νόμο, ακόμη και πλαστά να θες να πουλήσεις, πάλι υπάρχει θέμα. Αλλά το να αναλωθώ για κάτι πλαστό δεν αξίζει τον κόπο, ούτε να ξοδεύω, γιατί πρόκειται για ένα θέμα που εμένα με έχει ματώσει οικονομικά, έχει κινδυνεύσει η ζωή μου, οπότε δεν θέλω να μπλέκω σε περιπέτειες.

—Αλήθεια, πώς χρηματοδοτούνται οι έρευνές σας; Γιατί ορισμένα περιστατικά που διαβάζουμε στο βιβλίο σας περιλαμβάνουν σουίτες σε ξενοδοχείο, ενοικίαση πολυτελών αυτοκινήτων, εξόδους σε νυχτερινά κέντρα, όλα αυτά.

Δυστυχώς ή ευτυχώς ούτε τζογαδόρος είμαι, ούτε στα μουζούκια πάω, το μόνο «χόμπι» που έχω είναι αυτό. Και με ρωτάνε κάποιιοι γιατί το κάνω. Έχω ξοδέψει πάρα πολλά χρήματα, αυτό το ξέρει όλος ο κόσμος. Αλλά γιατί το κάνω; Το κάνω γιατί έχω ικανοποιήσει πρώτον το περί πατρίδος αίσθημα, έχω πάρει πέντε διεθνή βραβεία κι έχω βρει την αδρεναλίνη, η οποία με ικανοποιεί. Δεν έχω πάρει ποτέ από το Υπουργείο Πολιτισμού μια αμοιβή. Και για τα αρχαία της Κορίνθου είχα πει ότι αν βγει κάποια αμοιβή, με προτροπή του Γιώργου Μπέρτσου — ήταν τότε που είχε πέσει το Φάλκον με τον Κρανιδιώτη κι ήταν και οι σεισμοί— τα χρήματα να πάνε στους σεισμοπαθείς, στο στρατόπεδο Καποτά, στην οικογένεια του δημοσιογράφου που σκοτώθηκε και στην οικογένεια του αστυνομικού. Επομένως, εμένα αυτό μου γεμίζει τη ζωή, έχω βρει ένα ρόλο, είναι κάτι που με ικανοποιεί. Μπορεί να φαίνεται παράξενο, αυτή είναι η πραγματικότητα όμως. Αντί, λοιπόν, να ξοδέψω τα χρήματά μου κάπου αλλού, προτιμώ να νιώσω την ικανοποίηση ότι κρατάω το αγαλματίδιο της Εκάτης στα χέρια μου.

—Ας περάσουμε σε κάτι άλλο. Από όσο γνωρίζουμε δεν υπάρχει κάποιος επίσημος δημοσιοποιημένος κατάλογος με αντικείμενα που έχουν κλαπεί από μουσεία ή άλλους χώρους της Ελλάδας. Στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Ηπείρου υπήρχε παλιά ένας κατάλογος με θρησκευτικά κειμήλια που είχαν κλαπεί από την περιοχή...

Γνωρίζω το θέμα γιατί τα Γιάννενα, όπως σας είπα, είναι πατρίδα μου και έχω συνεργαστεί με τον Οικονόμου, τον πρώην αρχηγό, και με τον περιφερειάρχη. Πολλοί παράγοντες θα έπρεπε να ευαισθητοποιηθούν γιατί στην Ήπειρο έχουν κατακλέψει όλα τα μοναστήρια. Δίπλα απ' το χωριό της μάνας μου, στον Άγιο Μηνά, στο δρόμο για το Πάπιγκο, βρέθηκαν τα βημόθυρα της εκκλησίας τεμαχισμένα με πριόνι, τα τέμπλα, όλα έτοιμα να τα πάρουν. Επιπλέον, θα πρέπει να γίνουν κι άλλες κινήσεις γιατί ορισμένα απ' αυτά εντοπίζονται. Εμείς αυτή τη στιγμή έχουμε πληροφορία ότι στη Via Veneto

υπάρχει μία γκαλερί που έχει εικόνες κλεμμένες από εδώ. Όμως, θέλει αγώνα αυτό το πράγμα. Κάποιοι νομίζει ότι έχουμε την πληροφορία και την άλλη μέρα έχουμε πιάσει τους αρχαιοκάπηλους. Δεν είναι έτσι. Θέλει επιτήρηση, θέλει παρακολουθήσεις, εκείνοι έρχονται σε ραντεβού και δεν φέρνουν τίποτα, για να μας δοκιμάσουν. Όταν πιάσαμε τους Κρητικούς στο Ψυχικό, είχαμε συμφωνήσει να έρθουν με το αυτοκίνητο και ένας συνεργάτης μας, ο τότε Υποδιοικητής της Αρχαιοκαπλίας που είχε παρουσιαστεί ως αγοραστής, να ανοίξει το πορτμπαγκάζ να δει αν υπάρχουν τα αρχαία ώστε να επέμβουν οι αστυνομικοί που ήταν κρυμμένοι δεξιά κι αριστερά. Έρχονται λοιπόν με ένα αυτοκίνητο. Ανοίγει ο συνεργάτης το πορτμπαγκάζ, κοιτάζει, τίποτα. Είχαμε συμφωνήσει ότι αν το κλείσει απότομα, σημαίνει ότι δεν υπάρχει τίποτα. Έρχονται με δεύτερο αυτοκίνητο. Πάλι τίποτα. Στο τρίτο αυτοκίνητο είχαν τα αρχαία. Για τα αρχαία της Κορίνθου δούλεψα 23 μήνες κι αν πεις σε κάποιον «δούλεψα 23 μήνες», σου λέει «τι έκανες;».

—Το γεγονός ότι βγαίνετε και στην τηλεόραση και εκδώσατε και αυτό το βιβλίο δεν δυσκολεύει τις επιχειρήσεις σας;

Όχι, γιατί έχω πάρα πολλούς συνεργάτες. Εγώ πλέον δεν πάω να κάνω ραντεβού με τον αρχαιοκάπηλο. Παλιά το έκανα. Μεταμφιεζόμουν τα πρώτα χρόνια, τώρα όμως εκ των πραγμάτων δεν μπορώ. Μπορώ όμως να σας πω ότι το θέμα της αναγνωρισιμότητας έχει βοηθήσει. Έχουμε περιπτώσεις από ανώνυμα τηλεφωνήματα, που πάντα τα φιλτράρουμε με βέβαια πριν τα δώσουμε στην Αστυνομία, κι έχουμε βγάλει πολλές υποθέσεις έτσι.

—Σας λείπει αυτό, το να είστε εκεί παρών;

Είναι γεγονός ότι μου έχει λείψει αυτού του είδους η δράση. Αυτό το σκάκι με τον παρόμοιο, το άμεσο σκάκι, αυτό μου 'χει λείψει, ναι.

Λέτε στο βιβλίο σας ότι κατ' ουσίαν στήνετε μια θεατρική παράσταση.

Έτσι λέει ο Γιάννης Σμαραγδής, ο φίλος μου.

—Το θρίλερ που θα παιχτεί προϋποθέτει «στρατηγικό σχεδιασμό» και «μεθοδικές κινήσεις». «Όλα ακολουθούσαν το σχέδιό μου», λέτε.

Ναι. Αν δεν οργανώσεις μια τέτοια έρευνα, δεν μπορεί να φτάσεις σε θετικό αποτέλεσμα γιατί πρέπει να καταστρώσεις ένα, δύο, τρία, τέσσερα έως και πέντε σχέδια δράσης. Δηλαδή έχουμε περιπτώσεις που μας κλείνουν ραντεβού και το αναβάλλουν την τελευταία στιγμή ή μας ζητάνε τα χρήματα ή μας ζητάνε φωτογραφίες για να αποδείξουμε ότι έχουμε τα χρήματα σε μετρητά. Πρέπει να τα λάβεις όλα υπόψη σου, το πώς σκέφτονται οι άνθρωποι. Είναι άτομα τα οποία αν είχαν διοχετεύσει την ευστροφία τους, την ευφυΐα τους σε άλλους τομείς, θα είχαν γίνει λαμπροί επιστήμονες. Τελευταία στιγμή μπορεί να σκαρφιστούν το πιο απίθανο πράγμα. Πρέπει να τους πείσεις, γι' αυτό και μιλάμε για ακριβά αυτοκίνητα, γι' αυτό μιλάμε για μια σουίτα να δουν, γιατί σκέφτονται «η Αστυνομία δεν μπορεί, δεν έχει τη δυνατότητα να πάει να νοικιάσει μια σουίτα», «δεν έχει τη δυνατότητα να έχει ένα ακριβό αυτοκίνητο». Δηλαδή, ακόμη κι όταν στέλνω ένα συνεργάτη μου, θέλω να τους πείσω, ακόμη και με το ντύσιμό του, ότι πρόκειται για αρχαιοκάπηλο, που δεν έχει σχέση με την αστυνομία. Ακόμη και ο τρόπος που θα μιλήσει έχει σημασία. Προσπαθούμε να χτίσουμε το προφίλ του κάθε ανθρώπου. Όταν πιάσαμε τον γνωστό γκαλερίστα, είχαμε στήσει ολόκληρο σκηνικό. Και δεν τα έχω γράψει όλα. Έστειλα ένα συνεργάτη μου σε γνωστό ξενοδοχείο όπου ο γκαλερίστας πήγαινε κάθε μέρα κι έπινε καφέ, και ασχολιόταν με τον τζόγο, με τον ιππόδρομο, διάβαζε σχετικά περιοδικά. Ο συνεργάτης μου προσποιήθηκε ότι ασχολιόταν με τον τζόγο, σιγά σιγά γνωρίστηκαν. Έκαναν παρέα, πήγαν στα μπουζούκια, για

08

Υπόθεση Ρόδος.

μπάνιο, για φαγητό, και σιγά σιγά μπήκε στο παιχνίδι και μια συνεργάτιδά μου. Ζήτησα από ένα φίλο μου, επιφανή που έχει φύγει πια από τη ζωή, να μου δανείσει το σπίτι του που ήταν σε μια ακριβή περιοχή του κέντρου της Αθήνας. Εκεί παίχτηκε η παράσταση. Με τον τότε προϊστάμενο του Τμήματος Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας, τον αείμνηστο Γιώργο Γληγόρη, είχαμε βάλει στον τοίχο κάτι εικόνες που φαινόταν παλιές, κι ενώ όλοι τρώγαμε, αυτοί κοιτούσαν τις εικόνες και κοιτάζονταν μεταξύ τους με νόημα. Και λέει λοιπόν ο ένας: «Ωραίες εικόνες, Νότα». «Ναι», λέει, «η θεία μου αυτή είναι χαζή, όλο με τα αρχαία ασχολείται». Χωρίς να δώσει συνέχεια. Αυτό λειτούργησε ως έναυσμα για να αρχίσουν να πιστεύουν ότι κάτι μπορεί να γίνει.

Όταν η υπόθεση προχώρησε και ζήτησαν να γίνει η συναλλαγή, υπήρξε τεράστιο πρόβλημα γιατί η θεία της κοπέλας, σύμφωνα με τα λεγόμενά της, ζούσε στην Αμερική. Έπρεπε, λοιπόν, να βρω στην Αμερική μια φίλη να παίξει το ρόλο αυτό. Παίρνω μια καθηγήτρια πανεπιστημίου, φίλη μου, και μόλις της το 'πα, πήγε να μου κλείσει το τηλέφωνο. «Γιώργο, είσαι τρελός; Θα μπλέξω εγώ με τους αρχαιοκάπηλους;» μου είπε. «Σε παρακαλώ, μόνο το τηλεφώνημα αυτό θέλω να γίνει για να τους πείσουμε» την παρακάλεσα. Και πράγματι, πήγαν στο σπίτι και πήρε τηλέφωνο τη «θεία», σε ανοιχτή ακρόαση, η Νότα. «Παιδί μου άμα είναι κάτι σωστό, να πας να τα δείξεις εκεί που τα δείχνεις, να μας πουν αν είναι γνήσια και να τους δώσεις τα λεφτά, πόσο κάνουν» την άκουσαν να λέει. Κι έτσι το σχέδιο πέτυχε και πιάσαμε τον γνωστό γκαλερίστα. Ο οποίος συνελήφθη τότε για δεύτερη φορά και σήμερα συνεχίζει τη δράση του.

—Λέτε ότι η Αστυνομία στέλνει στο Υπουργείο Πολιτισμού τις φωτογραφίες των αντικειμένων για να κάνουν εκεί την ταυτοποίηση. Δεν υπάρχει περίπτωση να σας συνοδεύσει στις επιχειρήσεις σας κάποιος αρχαιολόγος, να βρεθεί επί τόπου, δηλαδή;

Το να έχουμε αρχαιολόγο την ώρα της σύλληψης είναι κι αυτό εφικτό. Αλλά εμείς πρέπει να ξέρουμε από πριν ότι τα αντικείμενα που έχουν κλαπεί εμπίπτουν στον νόμο περί αρχαιοτήτων.

—Και πώς τα φωτογραφίζετε αφού δεν τα έχετε;

Συνήθως ζητάμε να μας στείλουν φωτογραφίες, όταν είναι εφικτό. Δεν είναι εφικτό πάντα.

—Το δίκτυο, το πλέγμα των συνεργατών σας πώς σπίνεται; Και πώς διευρύνεται;

Κατ' αρχάς έχω τους συνεργάτες του γραφείου μου, που με βοηθούν στις υπόλοιπες έρευνες που κάνω. Δεν έχω κάποιο ειδικό κύκλωμα. Είναι οι ίδιοι με τους οποίους συνεργάζομαι πάρα πολλά χρόνια για άλλες υποθέσεις. Όταν, λοιπόν, τύχει κάποια υπόθεση αρχαιοκαπηλίας, τους «βάζω το μαχαίρι στο λαιμό», όπως λέει κι ο ανιψιός μου.

—Διαβάσαμε επίσης στο βιβλίο ότι έχετε μάθει να ξεχωρίζετε τους πληροφοριοδότες σας. Όταν λέτε «έχω μάθει», να υποθέσουμε ότι υπήρξαν παθήματα που έγιναν μαθήματα;

Όχι, έχω μάθει από την εμπειρία. Γιατί είμαστε κι ένας λαός... Μπορεί να πάρει κάποιος τηλέφωνο και να πει «ο τάδε έχει αρχαία στο σπίτι του» γιατί θέλει να του δημιουργήσει πρόβλημα, όχι γιατί έχει κανέναν άλλο λόγο.

—Η κατοίκια του γείτονα...

Είμαστε ένας λαός που έχουμε εύκολη τη «λάσπη», φθονούμε πιο πολύ, θαυμάζουμε

09

Πέτερ Πάουλ Ρούμπενς, «Το
κυνήγι του Καλυδώνιου
Κάρου», Μουσείο Καλών
Τεχνών, Γάνδη.

λιγότερο. Οπότε καταλαβαίνεις αυτούς που πραγματικά θέλουν να διαβάλουν κάποιον, όπως εύκολα φαίνεται και αυτός ο οποίος θέλει να σου δώσει μια σοβαρή πληροφορία. Έχουμε δεχτεί τηλεφωνήματα από ανώνυμο πληροφοριοδότη —εγώ έχω μάθει ποιος είναι, βέβαια—, ο οποίος ήταν φοβισμένος, δεν ήθελε να μπλέξει, φοβόταν μην μπλέξει με την αστυνομία, με καταθέσεις κ.λπ., και μας έχει δώσει πληροφορίες για πέντε ή έξι υποθέσεις σοβαρές. Ανώνυμος ήταν και ο πληροφοριοδότης της υπόθεσης που κάλυψε το BBC, τότε που, δυο μέρες μετά την υπόθεση του Αλίμου, βρήκαμε τα 50 «ορφανά» μεταξύ Βόλου και Λάρισας. Και βέβαια σε αυτήν την περίπτωση υπήρχε ένα άγχος γιατί το σημείο όπου τα είχαν αφήσει ήταν ερημικό, άρα μπορούσαν εύκολα να βρίσκονται σκοπευτές, να έχουν βάλει εκρηκτικά, οτιδήποτε μπορούσε να συμβεί. Γιατί και ο φόβος είναι ανθρώπινο συναίσθημα. Αλλά, όπως αποδείχθηκε, ο πληροφοριοδότης ήταν σοβαρός. Μας είπε: «Υπάρχουν αυτά τα πράγματα, τα έχουν κρυμμένα εκεί, εγώ δεν θέλω να μπλέξω, δεν θέλω να υποψιαστούν ότι έχω σχέση...» Υπάρχει και κόσμος ο οποίος έχει την εναισθησία, αλλά υπάρχουν και πολλοί οι οποίοι θέλουν να φανούν δίθεν χρήσιμοι ή θέλουν να κάνουν κακό σε κάποιον άλλο. Σκέφτονται λοιπόν: «Θα τηλεφωνίσω στον Τσούκαλη, ο Τσούκαλης έχει επαφές με την αστυνομία καλές, να δημιουργήσω πρόβλημα στο γείτονα, στο συγγενή, στο φίλο».

—Εκτός από τα ανώνυμα τηλεφωνήματα πώς αλλιώς φτάνουν οι υποθέσεις στα χέρια σας;

Πλέον, μετά από 28 χρόνια, υπάρχει ένα πληροφοριακό δίκτυο πληροφοριών τεράστιο. Διλαδή, ξέρουν οι πληροφοριοδότες, και εγώ δεν έχω και κανένα λόγο να το κρύψω, ότι θα πάρουν και το χατζιλίκι τους, είναι γνωστό άλλωστε.

—Λέτε ότι όταν προσπαθείτε να διεισδύσετε σε κάποιο κύκλωμα αρχαιοκαπίλων, προσεγγίζετε το πρόσωπο που αποκαλείτε «αδύναμο κρίκο» ή και «ενάλωτο στόχο». Με άλλα λόγια εμπλέκεται και η ψυχολογία εδώ.

Βέβαια. Νομίζω ότι από τον «αδύναμο κρίκο» μπορείς να αρχίσεις να διεισδύεις μέσα στο κύκλωμα. Διλαδή, είχαμε περίπτωση ανθρώπου στην Ήπειρο που είχε θέμα με το ποδόσφαιρο. Εκεί λοιπόν ενεπλάκη ο συνάδελφός μου, ο Φώντας Βρόσγος, ο οποίος ασχολείται με την ομάδα του ΠΑΣ Γιάννινα, και μπορέσαμε και τον προσεγγίσαμε καλύτερα, του δίναμε προσκλήσεις να πάει να δει την ομάδα, σιγά σιγά αναπτύχθηκε μια ιδιαίτερη σχέση και μας εμπιστεύτηκε. Ο «αδύναμος κρίκος» είναι εκείνος που μπορεί να σπάσει εύκολα.

—Και είναι πάντα εύκολο να τον εντοπίσετε;

Όχι, κάθε άλλο. Κι εδώ πλέον έρχομαι να πω ότι η υπόθεση της αρχαιοκαπιλίας δεν είναι ένα απλό θέμα, όπως νομίζει ο κόσμος, έχουμε την πληροφορία, ειδοποιούμε την Ασφάλεια ή κάνουμε δυο παρακολουθήσεις και τελειώσε. Εδώ το ζητούμενο είναι να προσεγγίσεις όλους αυτούς τους ανθρώπους. Και όχι μόνο να τους προσεγγίσεις, να τους πείσεις ότι δεν είσαι η Αστυνομία.

—Αυτό σημαίνει και έναν τρόπο να μιλάει κανείς, να χρησιμοποιεί σωστά και τη γλώσσα του σώματος.

Είναι ένα σύνολο, από την εμφάνιση, από τον τρόπο που θα λειτουργήσεις, από τον τρόπο που θα πεις κάτι... Για να σας δώσω ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: Σε μια υπόθεση μιλούσαμε για μερικές αρχαιοκάπιλες που θα τις έπαιρνε ένας Ρώσος μεγιστάνας ο οποίος ήταν με το σκάφος του στην Ελλάδα. Την ώρα λοιπόν που μιλούσε ο συνεργάτης μου στο τηλέφωνο με τον αρχαιοκάπιλο, βάζαμε και χτυπούσε ένα δεύτερο

τηλέφωνο, το σήκωνε ο συνεργάτης μου κι έλεγε «εντάξει, καπετάνιε, βάλε 30 τόνους πετρέλαιο και φεύγουμε». Ο άλλος λοιπόν, όπως φάνηκε από τις παρακολουθήσεις που κάναμε μετά, σκεφτόταν: «Εδώ μιλούσε για 30 τόνους πετρέλαιο, που σημαίνει ότι είναι μεγάλο το σκάφος». Περάσαμε ένα μήνυμα ότι υπάρχει ένα σκάφος μεγάλο ενός Ρώσου μεγιστάνα. Και πήγαν σε κάποια μαρίνα, στο Ειρήνης και Φιλίας συγκεκριμένα, είδαν πράγματι ένα μεγάλο σκάφος στο οποίο δεν μπορούσαν να μπουν και κοιτούσαν με κιάλια από μακριά. Λένε «αυτός είναι, να τα δώσουμε». Όπως και με τον πίνακα του Ρούμπενς, την ίδια μέρα πιάσαμε και τον ιερέα με τους μπράβους με το χρυσό κοράνι, με τα κυκλαδικά ειδώλια. Σε όλα αυτά παίχτηκε θέατρο. Αν δεν σκηνοθετήσεις, αν δεν στήσεις όλη την παράσταση ωραία, μπορεί να σε αντιληφθούν απ' το παραμικρό. Όταν είχα την υπόθεση στα Γιάννενα με τα χρυσά, τι έκαναν οι αρχαιοκάπηλοι; Πήγαιναν στην Ασφάλεια να δώσουν δήθεν πληροφορίες. Πήγαιναν στην Ασφάλεια και έλεγαν: «Ξέρεις ο τάδε ή η τάδε κάνει εμπόριο ναρκωτικών απ' την Αλβανία». Εμείς τα είχαμε μάθει όμως, γιατί είχαμε άνθρωπο μέσα στην Ασφάλεια. Και γιατί το έκαναν; Στόχος ήταν να δουν τις φυσιολογικές των αστυνομικών, οπότε αν παρουσιαστεί κάποιος να τον αναγνωρίσουν. Μια κοπέλα λοιπόν που υπήρχε στην Ασφάλεια και ήταν ικανή να κάνει τη δουλειά αυτή, την ήξεραν. Ήξεραν και το όνομά της, το γενεαλογικό της δέντρο όλο. Δεν μπορούσε να παρουσιαστεί. Αναγκάστηκα να χρησιμοποιήσω τη γυναίκα μου. Πήραν τη γυναίκα μου, την πήγαν σ' ένα σπίτι, περπατούσαν μισή ώρα στα Γιάννενα μέσα από κάτι ερημόσπιτα, και της έδειξαν τα χρυσά. Ήταν γύρω στα 700 χρυσά. Φεύγοντας η γυναίκα μου πήρε ταξί για να γυρίσει στο σπίτι. Εμείς με την Ασφάλεια τους επιτηρούσαμε και διαπιστώσαμε ότι παρακολουθούσαν τη γυναίκα μου να δουν αν θα πάει πράγματι στο ξενοδοχείο. Την πήρα τηλέφωνο και της είπα να πάει σε γνωστό ξενοδοχείο της πόλης γιατί την παρακολουθούσαν. Μόλις την είδαν να μπαίνει στο ξενοδοχείο, ηρέμησαν, μας έφεραν τα πράγματα και τους πιάσαμε. Δηλαδή, αν η γυναίκα μου ερχόταν στο σπίτι... Η πιο μικρή λεπτομέρεια να σου ξεφύγει, έχασες τη δουλειά.

—**Τελικά, η δουλειά αυτή απαιτεί πρώτα απ' όλα άνθρωπο πολυμήχανο.** Δεν γίνεται διαφορετικά. Παίζεις μια παρτίδα σκάκι με τους αρχαιοκάπηλους. Και πρέπει να είσαι προετοιμασμένος και ψύχραιμος και ήρεμος για την κάθε κίνηση.

—**Υπήρξαν περιπτώσεις που αρχαιοκάπηλοι προσπάθησαν να σας παγιδεύσουν, όταν υποδούσασταν τον εκτιμητή τέχνης, παρουσιάζοντάς σας έργα ευτελούς αξίας. Πώς διακρίνατε την παγίδα; Πώς αποκτήσατε γνώσεις ειδικού στα έργα τέχνης;**

Ούτε και τώρα δηλώνω ειδικός, γιατί στην Ελλάδα μάθαμε να λέμε ότι τα ξέρουμε όλα. Απλούστατα, μετά από τόσα χρόνια εμπειρίας μπορείς λίγο να διακρίνεις και να 'χεις αμφιβολίες για κάτι. Οπότε σε αυτές τις περιπτώσεις λες «να το φωτογραφίσω, να το δείξω και στον δικό μου άνθρωπο», για να μπορέσεις να κερδίσεις χρόνο. Δεν είναι εύκολο πολλές φορές γιατί έχουμε πολύ πιστές απομιμήσεις από αγάλματα, από μελανόμορφα κ.λπ. Μου έλεγε ο Χρήστος Τσιρογιάννης: «Γιώργο, δεν είναι εύκολο να τα διακρίνεις. Κι οι αρχαιολόγοι πολλές φορές δεν τα διακρίνουμε». Είχαμε μια περίπτωση στη Νεμέα με κάποιον γνωστό αρχαιοκάπηλο ο οποίος έφτιαχνε αντίγραφα, τα έβαζε στη θάλασσα ή τα έθαβε, τα άφηνε δυο τρία χρόνια και στην πορεία τα έβγαζε και τα πουλούσε σαν γνήσια. Και δεν ήταν η μοναδική.

—**Άρα είναι και οι άλλοι πολυμήχανοι! Θέλαμε επίσης να ρωτήσουμε αν υπάρχουν εύρετρα. «Ο ευρώς αμειψήσεται»; Κάποιος, ας πούμε, βρίσκει κάτι αρ-**

10

10
Υπόθεση Θεσπρωτίας, Μάιος 2018.

11
Παρουσίαση του βιβλίου «Λαθρέμποροι Ιστορίας», 2014.

12
Ρώμη, απονομή του βραβείου Giuseppe Sciacca στο Ποντιφικό Πανεπιστήμιο.

11

χαίο στο κτήμα του, στη θάλασσα. Θα εισπράξει κάποια αμοιβή από το Υπουργείο Πολιτισμού; Και το ποσό θα είναι ικανό να του δημιουργήσει το δίδυμο: Υπουργείο ή διακινητής;

Κατ' αρχάς θα πρέπει να πούμε ότι άλλη η μουσειακή τιμή, άλλη η τιμή στην ελεύθερη αγορά. Δηλαδή, ένα αντικείμενο που η μουσειακή του τιμή είναι 1 εκατομμύριο, στην ελεύθερη αγορά μπορεί να φτάσει στα 10 ή στα 15 εκατομμύρια. Αμοιβές υπάρχουν. Τα τελευταία χρόνια βέβαια μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει δυσκαμψία στις πληρωμές. Παλιά υπήρχε το 25% ή το 50%. Τώρα είναι στο 10% της μουσειακής τιμής, της τιμής που θα αποφασίσει το ΚΑΣ. Βέβαια υπάρχει η δυνατότητα όταν δεν σε ικανοποιεί η τιμή, να φέρεις κάποιους εκτιμητές, τους οποίους θα τους πληρώσεις εσύ, και να μπλέξεις σε κάποιες διαδικασίες.

—Η αγάπη σας για την πολιτιστική κληρονομιά προϋπήρχε ή γεννήθηκε από την ενασχόλησή σας με τη δίωξη της αρχαιοκαπηλίας;

Την πολιτιστική κληρονομιά την αγαπούσα, δεν μπορώ να πω ότι τη λάτρευα όπως τώρα, γιατί όταν κανείς βιώνει κάποια πράγματα, ζει, έρχεται πιο κοντά, σίγουρα η σχέση αυτή γίνεται τελείως διαφορετική, πολύ πιο θερμή. Τώρα μπορώ να πω ότι όπως αγαπάω την πατρίδα μου και δεν θέλω να χαθεί ένα τετραγωνικό μέτρο από την Ελλάδα, το ίδιο αισθάνομαι και για την πολιτιστική κληρονομιά. Και μου είναι άκομφο να βλέπω ελληνικές αρχαιότητες σε ξένα μουσεία ή σε σπίτια στο εξωτερικό. Έχω πάει να κλείσω πριν από χρόνια μια πολύ μεγάλη δουλειά στην Ελβετία με έναν Άραβα επιχειρηματία, στον οποίο με είχε συστήσει ένας φίλος μου εφοπλιστής. Ενώ, λοιπόν, θα έπρεπε να είμαι χαρούμενος που θα έκλεινα μια μεγάλη δουλειά, ήμουν σε μια κατάσταση έντασης διότι έβλεπα στο σπίτι του ελληνικές αρχαιότητες. Που ήξερα ότι κάποιος τις έκλεψε και τις μετέφερε εκεί. Πραγματικά έφυγα κάπως θυμωμένος. Θυμάμαι ένα συνεργάτη μου μόλις έφτασα στο ξενοδοχείο να μου λέει: «Γιατί είσαι έτσι; Έκλεισες μια πολύ καλή δουλειά». Εγώ δεν αισθανόμουν καλά, αισθανόμουν ταπεινωμένος ως Έλληνας, να μου παίρνουν αυτό το οποίο ανήκει σε όλους μας.

—Ποια είναι η γνώμη σας για τις ιδιωτικές συλλογές;

Πιστεύω ότι πολλές ιδιωτικές συλλογές προσφέρουν έργο. Με ποια έννοια; Ότι προστατεύουν τα διάφορα αντικείμενα για να μη φύγουν στο εξωτερικό. Οι συλλέκτες τα συντηρούν, τα αναδεικνύουν. Απλώς θα ήθελα εκείνοι οι οποίοι έχουν ιδιωτικές συλλογές να τις ανοίγουν για το κοινό. Δηλαδή να είναι σαν μικρά μουσεία που να μπορεί να τα επισκεφθεί ο καθένας ή ίσως μια ομάδα ατόμων με ιδιωτικές συλλογές να ιδρύσουν ένα ιδιωτικό μουσείο, το οποίο θα φέρει έσοδα, θέσεις εργασίας, θα οδηγήσει σε ανάδειξη και συντήρηση των αρχαιοτήτων. Γιατί σε όλο τον κόσμο υπάρχουν ιδιωτικά μουσεία, τι να κάνουμε; Αφού δεν μπορεί η πολιτεία... Γιατί να είναι στα υπόγεια ή στις αποθήκες; Εγώ σας λέω ότι στα υπόγεια και κλέβονται και εύκολα μπορεί να καταστραφούν, από μια πλημμύρα, οτιδήποτε. Όταν μας τίμησαν στη Ρόδο με τον Μίμη Πλέσσα και τον Γιάννη Σμαραγδή, μας πήγαν οι αρχαιολόγοι στα υπόγεια. Και, βέβαια, όταν ασχολείσαι με κάτι μαθαίνεις και αρχίζεις να παρατηρείς. Μια εξαιρετική αρχαιολόγος που μας ξενάγησε εκεί μου είπε: «Βλέπω, κύριε Τσουκάλη, ότι παρατηρείτε κάτι. Να υποθέσω ότι παρατηρείτε αυτό που σκέφτομαι;» Λέω: «Ακριβώς. Έχετε καταλάβει τι σκέφτομαι». Το ζητούμενο για τους αρχαιολόγους ποιο είναι; Όταν έρχεται η ώρα να τα αναδείξουν, πρέπει να ξέρουν από πού είναι το καθένα και τι είναι. Λοιπόν, σχεδόν όλες οι ετικέτες ήταν ποντικοφαγωμένες. Όταν θα έρθει η ώρα να αναδειχθούν, δεν θα υπάρχουν πληροφορίες για τους αρχαιολόγους. Μου λέει η αρχαιολόγος: «Έχετε απόλυτο δίκιο. Τι μπορούμε να κάνουμε;»

12

Πιστεύω ότι η πλειονότητα των αρχαιολόγων αγαπάει αυτό που κάνει με ιδιαίτερο πάθος αλλά και η πολιτεία πρέπει να κάνει κάτι περισσότερο, γιατί πιστεύω ότι η πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να γίνει εφαλτήριο ακόμη και για την ανάπτυξη της οικονομίας. Πιστεύω ότι η Ελλάδα είναι υπερδύναμη στον πολιτισμό. Δεν είμαστε στα όπλα ή στις τράπεζες, αλλά στον πολιτισμό είμαστε. Απόδειξη ότι και το λογότυπο της Unesco είναι εμπνευσμένο από τον Παρθενώνα. Δεν το αναδεικνύουμε όμως. Είμαστε ένας λαός που δεν αναδεικνύουμε τις αξίες που έχουμε, την υπεραξία που έχει η Ελλάδα.

—Μα δεν έχετε δει τα πωλητήρια των κρατικών μουσείων; Ανυπολόγιστα τα διαφυγόντα κέρδη.

Βέβαια, όπως το λέτε, έτσι είναι, δυστυχώς.

—Αισθάνεστε ότι έχετε εισπράξει αναγνώριση του έργου σας από την πολιτεία;

Όχι, ούτε και με ενδιαφέρει. Δεν σας κρύβω ότι κάποιιοι από την πολιτεία με λατρεύουν και κάποιιοι με φθονούν. Για παράδειγμα, όταν βρέθηκε το άγαλμα της Εκάτης στη λεωφόρο Συγγρού, όπου εξελίχθηκαν σκηνές θρίλερ — με τα όπλα οι αστυνομικοί, να κλείνει η κυκλοφορία —, κάποιος βρέθηκε να πει ότι την ώρα που κρατούσα το άγαλμα στα χέρια μου, κρατούσα ταυτόχρονα και ένα πούρο. Δηλαδή, είδε το δέντρο και δεν είδε το δάσος. Πιστέψτε με, δεν είναι κάτι που με ενδιαφέρει. Δεν κάνω κάτι για να πάρω την αναγνώριση από την πολιτεία, το κάνω γιατί ικανοποιεί εμένα. Θα μου πείτε: Δεν έχετε ικανοποιηθεί; Έχεις πάρει πέντε διεθνή βραβεία. Έχω ικανοποιηθεί. Όταν με βράβευσαν στα Ιεροσόλυμα, ένιωθα τελειώς διαφορετικά. Όταν άκουγα επί τριάντα δευτερόλεπτα το χειροκρότημα στο Ποντιφικό Πανεπιστήμιο στο Βατικανό, αισθάνθηκα διαφορετικά. Όταν ο επικεφαλής της φρουράς του Πάπα μου έδωσε το χρυσό μετάλλιο της πόλης, αισθάνθηκα διαφορετικά. Όμως, τι να κάνουμε, έτσι είναι η ελληνική πολιτεία.

—Στα 28 χρόνια που ασχολείσθε με την αρχαιοκαπηλία, ποια ήταν η μεγαλύτερη απογοήτευση που βιώσατε και ποια η πιο ευτυχής στιγμή;

Η μεγαλύτερη απογοήτευση —είναι η πρώτη φορά που θα το πω— ήταν όταν κάποια στιγμή, πάνε 20 χρόνια τώρα, ειδοποιήθηκα ότι υπάρχουν χρυσά κοσμήματα της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ελβετία. Ενημέρωσα τις αρχές — αυτό είναι αρχή μου παρότι με εμπιστεύονται και το θεωρώ τιμή, εγώ πάντα θα ενημερώσω από την πρώτη στιγμή. Έγιναν, λοιπόν, οι ανάλογες ενέργειες, ενημερώθηκε η Ιντερπόλ στην Ελβετία και έπρεπε να πάνε δυο τρεις αστυνομικοί, μαζί με μένα και με κάποιον συνεργάτη μου, στην Ελβετία για την τελική κίνηση. Τα χρυσά υπήρχαν σε μια θυρίδα γνωστής τράπεζας. Έπρεπε, απλώς, να δείξουμε τα χρήματα για να πάρουμε τα κοσμήματα. Αυτό θα το αναλάμβανε η ελβετική αστυνομία. Με πήρε λοιπόν κάποιος αστυνομικός διευθυντής, πολύ φίλος μου, και μου είπε: «Γιώργο, έχουμε πρόβλημα. Η αστυνομία δεν μπορεί να καλύψει αυτά τα έξοδα». Και του λέω: «Κανένα θέμα, θα καλύψω εγώ τα έξοδα για τους δυο αστυνομικούς». Μου λέει: «Μας έλυσες τα χέρια». Και μόλις μπήκε μέσα στη σύσκεψη με ξαναπήρε τηλέφωνο και μου λέει: «Κάποιος αντιδρά, ότι θα είναι διαπλοκή με έναν ιδιώτη». Δυστυχώς, αυτά χάθηκαν. Τι διαπλοκή θα ήταν;

—Υπάρχει ένα θέμα στη συνεργασία μεταξύ κράτους και ιδιώτη.

Όχι με όλους. Για παράδειγμα, εξαίρεση αποτελεί για μένα ο Γιάννης Ραχωβίτσας, ο εμβληματικός αρχηγός, που τον έχω ως πρότυπο αξιωματικού. Τον έπαιρνα τηλέφωνο και με τον χαρακτηριστικό οξύ του τρόπο μού έλεγε: «Κλείσε, θα σε πάρω σε πέντε λεπτά». Σε δύο λεπτά με είχε πάρει και λύναμε όλα τα ζητήματα. Σας το αναφέρω ως παράδειγμα ενός ανθρώπου με τον οποίο μπορούσες να συνηνοηθείς. Ενός ανθρώπου

13

13
Εντοπισμός 500 αρχαιοτήτων μεταξύ Βόλου και Λάρισας, 2015.

14-15
Υπόθεση Εκάτη.

14

που έφυγε με ένα τριμμένο κουστούμι από την Αστυνομία, εντιμότατου, και πράγματι πάντα θα λέω τα καλύτερα γι' αυτόν γιατί τα αξίζει. Και σε κάθε πόστο σημείωνε επιτυχίες. Και τώρα που είναι στην Αμερικανική Πρεσβεία, είναι από τους πιο επιτυχημένους. Ευελιξία χρειάζεται στη συνεργασία και όλα μπορούν να λυθούν.

—Και η μεγαλύτερη χαρά σας;

Όλος ο κόσμος νομίζει ότι ήταν με την υπόθεση των αρχαίων της Κορίνθου, όταν ένα ολόκληρο μουσείο βρέθηκε μετά από 23 μήνες δουλειά. Η μεγαλύτερη χαρά για μένα, όμως, ήταν η υπόθεση με τα 1.700 αντικείμενα Νεολιθικής εποχής και τα 500 που βρήκαμε δύο μέρες μετά — τα οποία, όπως είπα και νωρίτερα, πιστεύω ότι είναι από το ίδιο κύκλωμα, απλώς βρέθηκαν «ορφανά» από δράστες. Ήταν μια υπόθεση που την πάλεψα πάρα πολύ. Πραγματικά, τελευταία στιγμή πήγαινε να χαλάσει η δουλειά επί πολλές μέρες. Η ένταση ήταν μεγάλη, έμενα άπυνος... Όταν η Αστυνομία συνέλαβε τον δράστη, το λογιστή, και οι αρχαιολόγοι επιβεβαίωσαν ότι τα αντικείμενα ήταν νεολιθικά, ένιωσα μεγάλη ηθική ικανοποίηση και είπα στη γυναίκα μου: «Θέλω να φύγω, να πάμε κάπου δυο τρεις μέρες, να ηρεμήσω και να απολαύσω αυτό που καταφέραμε». Αυτά συνέβησαν το 2013.

—Έχετε αναφερθεί σε αστυνομικούς με τους οποίους είχατε καλή συνεργασία. Υπάρχουν αρχαιολόγοι που να μοιράζονται το ίδιο πάθος με σας; Εκτός από τον Χρήστο Τσιρογιάννη.

Για μένα ο Χρήστος είναι ένας και μοναδικός. Και με άλλους αρχαιολόγους έχω συνεργαστεί, αλλά με τον Χρήστο έχω μια ιδιαίτερη σχέση. Τον εκτιμώ ιδιαίτερα γιατί πραγματικά είναι ένας άνθρωπος που έχει πάθος μέσα του. Αγαπάει αυτό που κάνει, γιατί για να πετύχει σε κάτι πρέπει να το αγαπάς.

—Ομορφάνει και τη ζωή, άλλωστε.

Εμένα μπορώ να πω ότι με ξεκουράζει κιόλας. Δηλαδή, έχω ξεκινήσει να πάω στα Γιάννενα ή στη Λάρισα ή στη Θεσσαλονίκη, έχω φύγει τρεις η ώρα το πρωί, για να φτάσω σε τρεις τρεισήμισι ώρες στη Θεσσαλονίκη, και να γυρίσω το βράδυ αργά. Έχει τύχει σε δυο μέρες να κάνω 2.700 χλμ. Και να λέει ο συνεργάτης μου: «Το αυτοκίνητο αυτό δεν χρειάζεται μόνο καύσιμα, χρειάζεται να αλλάζουμε και λάδια στη διαδρομή». Και να νιώθω ξεκούραστος. Γιατί όταν έχεις ένα αποτέλεσμα θετικό ή όταν αισθάνεσαι ότι κάνεις κάτι ουσιαστικό, δεν σε κουράζει. Ό,τι κάνεις με αγάπη, δεν σε κουράζει.

—Είναι κάτι που θα θέλατε ίσως να προσθέσετε;

Θέλω απλώς να τονίσω ότι θα πρέπει να ενημερωθεί ο κόσμος. Η καλύτερη μορφή αντίστασης δεν είναι αυτή που κάνω εγώ, η καλύτερη μορφή αντίστασης είναι η ενημέρωση του κόσμου, των νέων παιδιών. Έτσι θα μπορέσουμε να σώσουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά.

—Εννοείτε μέσω της εκπαίδευσης;

Ναι. Μου έρχεται στο νου η Γεωργία Βασιλειάδου, μια εκπαιδευτικός που έχει εμπνευστεί από το έργο μου και έχει γράψει ένα παιδικό βιβλίο, το *Θέλω να γυρίσω σπίτι μου*. Διοργανώνει επίσης συχνά εκδηλώσεις με αυτό το θέμα. Προχτές μου 'στειλε μια φωτογραφία από μια εκδήλωση σε ένα σχολείο. Τα παιδιά είχαν φτιάξει ταμπέλες «Κάτω τα χέρια από τις αρχαιοτήτες». Η γυναίκα αυτή προσφέρει έργο πραγματικά. ■

